

Handläggare
Mårten Sundholm
Telefon: 08-508 33 869

Till
Utbildningsnämnden
2020-02-06

Stockholm stads kemikalieplan 2020–2023

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2019/1510

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner och överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör

Malin Eriksson
Avdelningschef

Sammanfattning

Utbildningsnämnden har fått miljöförvaltningens förslag till ny kemikalieplan för perioden 2020–2023 på remiss från kommunstyrelsen. Planen utgår från det nationella miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och syftar till att förtydliga de delar i stadens miljöprogram som handlar om hur Stockholm ska bli en giftfri stad. Planen innehåller ett antal åtgärder, sorterade på åtta områden, exempelvis information och dialog, bygg- och anläggningsmaterial och kemikaliehantering.

Utbildningsförvaltningen ser överlag positivt på kemikalieplanens utformning, målsättningar och åtgärder. Förvaltningen konstaterar att planens genomförande kommer att kräva omfattande utbildnings- och informationsinsatser, även på nivåer som inte direkt tas upp i miljöförvaltningens förslag. Förvaltningen efterlyser därför förtydliganden av vilka målgrupper dessa insatser vänder sig till. Förvaltningen konstaterar också att man redan idag arbetar aktivt med flera av den nya kemikalieplanens insatser, men att det kommer krävas ytterligare samordning och ändrade arbetssätt för att implementera den nya planen. Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar att godkänna och överlämna tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Bakgrund/Ärendet

Utbildningsförvaltningen har fått miljöförvaltningens förslag till ny kemikalieplan för perioden 2020–2023 på remiss från kommunstyrelsen. Förslaget är en vidareutveckling av den tidigare kemikalieplanen (för perioden 2014–2019). Planen utgår från det nationella miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och syftar till att förtydliga de delar i stadens miljöprogram som handlar om hur Stockholm ska bli en giftfri stad. Den nya kemikalieplanen kopplar också an till stadens arbete med Agenda 2030. Framtagandet har letts av kemikaliecentrum och miljöförvaltningens ledningsgrupp har fungerat som styrgrupp. Representanter från en stor bredd av stadens verksamheter har deltagit i referensgrupper för planens olika verksamhetsområden.

Förslaget till ny kemikalieplan liknar i många delar den tidigare kemikalieplanen och utgår ifrån samma principer kring utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen. Många av planens åtgärder är av löpande karaktär och behöver fortsätta genomföras även under den kommande planperioden. På vissa områden har dock nya åtgärder lagts till, ambitionsnivån höjts och en närmare precisering av vad som behöver göras har gjorts. Helt nytt är att hanteringen av växtskyddsmedel tas upp, därutöver har fokuset på barn och andra särskilt känsliga grupper lyfts fram ytterligare genom ett eget kapitel. Precis som i den tidigare planen har också de åtgärder som har tydlig bäring på barn och andra särskilt känsliga grupper markerats särskilt även i planens övriga kapitel: information och dialog; inköp och upphandling; bygg- och anläggningsmaterial; kemikaliehantering; växtskyddsmedel; tillsyn och kontroll; samt miljögiftsövervakning.

Delar av det arbete som kemikalieplanen beskriver kan genomföras genom ökad medvetenhet inom stadens verksamheter. Detta bedöms i planen inte vara särskilt resurskrävande. För andra åtgärder krävs dock resurser i form av exempelvis tid och personal. De verksamheter som pekas ut som ansvariga för specifika åtgärder ska inom ramen för den ordinarie budgetprocessen peka ut vilka behov och möjligheter som finns.

De åtgärder som utbildningsförvaltningen specifikt ansvarar för är att utveckla ”Vägledning för en kemikaliesmart förskola” och anpassa denna till skola och fritidshem. Förvaltningen ska även genomföra och följa upp åtgärder kopplat till detta, samt utbilda personal inom berörda verksamheter. Detta ska genomföras tillsammans med kemikaliecentrum, stadsdelsförvaltningarna och SISAB. Dessutom ska förvaltningen, tillsammans med

kemikaliecentrum, genomföra en kampanj om kemikalier med gymnasieungdomar som målgrupp. Utöver detta finns ett antal mer allmänna åtgärder som kan gälla alla upphandlande förvaltningar, alla kontorsbaserade förvaltningar etcetera, och som också berör utbildningsförvaltningen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för ekonomi och styrning, i samverkan med grundskoleavdelningen, gymnasieavdelningen, förskoleavdelningen och avdelningen för utveckling och samordning.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utbildningsförvaltningen ser överlag positivt på kemikalieplanens utformning, målsättningar och åtgärder. Förvaltningen har tidigare kommenterat den nya kemikalieplanen i form av en kontorsremiss (dnr 1.6.1-4117/2019), och lyfte då i första hand frågor kring implementering, planens föreslagna kommunikationsinsatser och samarbetet mellan utbildningsförvaltningen, miljöförvaltningen och övriga aktörer. I detta tjänsteutlåtande utgår förvaltningen från dessa tidigare kommentarer. I övrigt kommenteras de kapitel i kemikalieplanen som har direkt påverkan på förvaltningens ansvarsområden. Även åtgärder i de kapitel som inte kommenteras (växtskyddsmedel, tillsyn och kontroll, miljögiftsövervakning) kan givetvis komma att påverka utbildningsförvaltningen indirekt, exempelvis genom reglering av växtskyddsmedel på skolgårdar, men utbildningsförvaltningen är inte ansvarig för åtgärderna.

Kommunikationsinsatser

Kemikalieplanens genomgående fokus på barn och ungas livsmiljöer har stor bäring på förvaltningens ansvarsområden. Arbetet med en kemikaliesmart förskola har varit framgångsrikt och uppskattat av både personal och vårdnadshavare. Att ”Vägledning för en kemikaliesmart förskola” utvecklas för att även gälla grundskola och fritidshem är en naturlig förlängning av den förra kemikalieplanens insatser. Det är också positivt att åtgärder vidtas för att även nå gymnasieungdomar genom den informationskampanj som föreslås. Omfattande utbildningsinsatser kräver dock stora resurser, vilket skapar behov av omprioriteringar.

I kontorsremissen föreslog utbildningsförvaltningen att kommunikationsinsatser till elever så långt det är möjligt genomförs inom lärande för hållbar utveckling som redan finns formulerat i verksamhetsplanen för stadens skolor. Detta för att undvika att insatserna ställs mot varandra samt för att de ska bli en del av en helhet inom undervisningen och ett återkommande inslag i

elevernas utbildning. På sikt kan det vara möjligt att fortsatt utveckla arbetet gentemot gymnasieskolan och då inom lärande för hållbar utveckling, förutsatt att det inte blir alltför kostnadsdrivande.

Kemikalieplanen kräver även informationsinsatser för att omsättas, bland annat till skolans och förskolans personal och rektorer men även till vårdnadshavare. Det är viktigt att befintliga kanaler och forum används så långt som möjligt. Ett konkret exempel på en åtgärd som behöver genomföras är att uppdatera introduktionsprogrammet för nyanställd personal i förskolan att innefatta webbutbildningen för kemikaliesmart förskola.

Förvaltningen anser dock att det kvarstår frågor kring vilka målgrupper informationsinsatserna bör vända sig till. Planens förslag till innehåll i vägledningen berör fler aktörer än personal på förskolor, skolor och i fritidshem. Bland annat tar den upp gymnastikgolv och vikväggar i idrottshallar, byggmaterial och anläggning och skötsel av utemiljöer. Detta är frågor som i första hand hanteras på central förvaltning och ofta av andra aktörer som exempelvis SISAB och i förekommande fall externa fastighetsägare. Dessutom berörs upphandling inom bland annat lokalvård, inredning och köksutrustning, något som delvis hanteras centralt, exempelvis genom policybeslut och i förekommande fall centrala upphandlingar. Utbildningsförvaltningen anser därför att kemikalieplanen bör hantera även sådana målgrupper i arbetet med ”Vägledning för kemikaliesmart skola och fritidshem”.

Inköp, upphandling, kemikaliehantering och byggmaterial

Den nya kemikalieplanen ställer också i övrigt krav på inköp och upphandling av varor, produkter och tjänster där kemikalieperspektivet är relevant. Några exempel på prioriterade områden som är relevanta för utbildningsförvaltningens del är lokalvård, möbler, IT-utrustning och bild- och formmaterial. Dessutom ska varje förvaltning och bolag känna till vilka kemiska produkter som används i den egna verksamheten genom att verksamhetens kemikalieanvändning inventeras och dokumenteras i kemikaliehanteringssystemet Chemsoft.

Utbildningsförvaltningen ser positivt på att sådana krav ställs. Förvaltningen arbetar redan idag aktivt med såväl upphandling som kemikaliehantering. Detta sker både internt och i samverkan med externa aktörer, exempelvis genom ett strukturerat centralt arbete kring lokalvårdsupphandling och genom deltagande i det arbete kring kategoristyrning som tas upp i planen. Utbildningsförvaltningen har också arbetat aktivt med Chemsoft sedan hösten

2017 och genomför kontinuerligt utbildningar för förvaltningens anställda. I dagsläget finns cirka 400 utbildade användare av Chemsoft.

Förvaltningen vill samtidigt påpeka att det är många medarbetare på olika nivåer i organisationen som har ansvar för dessa frågor, vilket innebär att det bör vara enkelt att göra rätt. Stödande aktiviteter från exempelvis kemikaliecentrum är därför mycket viktiga. Centrala upphandlingsfunktioner, både på utbildningsförvaltningen och serviceförvaltningen liksom på andra förvaltningar, kan också spela en viktig roll genom att ställa tydliga krav gentemot leverantörer. Det förekommer exempelvis idag att produkter som är tillgängliga i stadens upphandlingar finns upptagna på listan över prioriterade riskminskningsämnen. Detta kan leda till att fel produkter köps in.

Kemikalieplanen innehåller även ett kapitel med ett antal aktiviteter kring bygg- och anläggningsmaterial. Bland annat ska stadens förvaltningar och bolag ställa krav kring användning och dokumentation av kemikalier vid upphandlingar kopplade till byggprojekt. Vid särskilt känsliga användningsområden – exempelvis där det finns risk att barn exponeras – ska det även göras djupare utvärderingar som kan ligga till grund för substitution av skadliga ämnen. Utbildningsförvaltningen upphandlar byggtjänster på egen hand, men detta sker i begränsad omfattning för att hantera exempelvis underhåll eller mindre anpassningar i lokaler som hyrs av externa fastighetsägare. Den stora majoriteten av förvaltningens lokalprojekt beställs dock via SISAB. I båda fallen ställer förvaltningen i sitt beställningsunderlag krav på att Byggvarubedömningen eller ett motsvarande system ska användas för dokumentation av byggmaterial.

Förvaltningen arbetar således redan idag aktivt med hantering och dokumentation av byggmaterial, även om detta ansvar ofta hamnar på SISAB i egenskap av fastighetsägare. Det är dock viktigt att nya krav implementeras med hänsyn till eventuella effekter för byggprojektens kostnader, såväl i planerings- som i genomförandeskedet. Stadens kostnader för skollokaler ökar i takt med att kapaciteten byggs ut, och nya kostnader innebär att förvaltningen får svårare att föra ut ekonomiska resurser till verksamheten. Om kemikalieplanens aktiviteter leder till material i befintliga skolbyggnader aktivt behöver bytas ut bör detta så långt det är möjligt göras i samklang med utbildningsförvaltningens och SISAB:s vanliga prioriteringar och med hänsyn

till verksamhetens behov och förutsättningar. Detta för att undvika såväl onödiga kostnader som olägenhet för verksamheten.

Det finns idag flera med ansvar för miljöfrågor på förvaltningens olika avdelningar, till exempel ingår det i uppdragen för kost, upphandling och lokalvård. Förvaltningen ser därför ett behov av ändrade arbetssätt och ökad intern samordning för att säkerställa att kemikalieplanens åtgärder kan implementeras på ett effektivt sätt.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter

Förvaltningen konstaterar att programförslaget har ett tydligt fokus på barns och ungas livsmiljöer. Detta dels genom ett eget kapitel med fokus på barn och andra känsliga grupper, dels genom att åtgärder med särskild bäring på barn och unga markeras särskilt även i övriga kapitel. Förvaltningen anser därför att planen rätt implementerad har överlag positiva konsekvenser för barn.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen, samt att beslutet justeras omedelbart med anledning av svarstiden på remissen.

Bilagor

1. Stockholms stads kemikalieplan 2020–2023
2. Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande
3. Protokollsutdrag Miljö- och hälsoskyddsnämnden